

Власова О.Б.

МУЗИЧНІ РОЗВАГИ В ДНЗ ЯК ПЕРЕДУМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття висвітлює важливість музичних розваг у дошкільних навчальних закладах як передумови організації музично-дозвіллевої діяльності з учнями початкової школи за умови дотримання принципу наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, початкова освіта, принцип наступності, духовність, музичні розваги, формування та розвиток особистості.

На сучасному етапі розвитку суспільства особливо гостро постають питання якості освіти, духовності нації. Сьогодні особистість, її інтелект, знання, компетентність, духовність, інформаційна культура є вищими цінностями українського суспільства, яке прагне зайняти гідне місце серед цивілізованих країн XXI століття.

Однією зі складних проблем сучасної загальної освіти є наступність між дошкільною та початковою її ланками. Наступність необхідно розглядати як забезпечення безперервної освіти та виховання з урахуванням самоцінності певного віку та бачення перспектив розвитку особистості.

У сучасній педагогічній літературі питання наступності між дошкільними навчальними й освітніми закладами та початковою школою вивчають А. Богуш, О. Борщ, В. Ликова, М. Львов, Л. Калмикова, Т. Комарова, І. Мойсєєв, О. Проскурова, Т. Чала та інші. Підходи науковців до реалізації наступності зорієнтовані на необхідність врахування специфіки як дошкільної, так і початкової освіти.

Особлива увага звертається на забезпечення наступності між освітніми установами без порушення зв'язків у цілях і завданнях, змісті та методах, формах організації навчання та виховання.

Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку "Впевнений старт" пропонує орієнтири змістового наповнення освітньої роботи дітьми і націлює педагогів і батьків на особистісний розвиток дітей та робить окремий акцент на ігровій діяльності як провідному виді діяльності для всього дошкільного дитинства, незамінному засобі особистісного розвитку дітей.

Отже, бачення наступності має спрямуватись на створення умов для реалізації в педагогічному процесі дитячого садка й початкової школи єдиної, динамічної, перспективної системи виховання й навчання, в продовженні вчителями того психічного, соціального, художньо-естетичного, мовленнєвого та фізичного розвитку дитини, який забезпечує дошкільня.

Формування нової людини – одне з найголовніших завдань сучасної системи освіти й виховання, спрямоване на забезпечення морального та культурного виховання, протистояння бездуховності, пасивно-споживацького ставлення до життя, відродженню в дітях бажання й потреби в активній творчій діяльності.

Важливу роль у реалізації цього завдання відіграє мистецтво і музика зокрема. Вплив мистецтва на формування та розвиток дитячої особистості вивчали Е. Бодіна, Г. Головинський, А. Гришина, Д. Джола, І. Зязюн, М. Князева, О. Лобанова, В. Матоніс, А. Сохор, Р. Тельчарова, Б. Теплов, А. Щербо, В. Шацька та інші; питання формування особистості засобами музичного мистецтва – О. Апраксіна, Б. Асаф'єв, Н. Ветлугіна, М. Леонтович, М. Лисенко, К. Стеценко та інші; питання специфіки естетичного виховання молоді на різних вікових рівнях – А. Верем'єв, К. Гавриловець, М. Верб та інші; в системі дошкільної освіти – В. Верховинець, Н. Ветлугіна, А. Зіміна, Д. Кабалевський та інші; в системі початкової освіти – Н. Гродзенська, М. Субота, О. Ростовський та інші; під час дозвілля – Н. Андрієвська, Б. Брилін, О. Кеєріг, В. Піча, А. Сасихов, С. Смірнова, Ю. Стрельцов, Т. Сущенко та ін.

Метою статті є аналіз розваг у ДНЗ як передумови організації музично-дозвіллевої діяльності з учнями початкової школи.

Д.Б. Кабалевський, який приділяв велику увагу музичному розвитку та освіті дітей, у своїй книзі "Прекрасное побуждает добро" підкреслював: "...намагання подальшого розвитку в країні без добре налаштованої роботи з музичного виховання дітей рівносильна намагання побудувати монументальну будівлю без фундаменту". "Відчувати, пізнавати, творити", – ці три слова визначають три взаємопов'язані лінії розвитку, три етапи музичного розвитку дітей. В цьому процесі особливо важлива роль вихователя, педагога, головним завданням якого є створення таких умов, при яких у дітей з'явиться бажання пізнавати основи музичної культури, виражати власну точку зору, формувати як індивідуальне, так і колективне музичне мислення в різноманітних формах музичної діяльності.

В сучасних умовах існування системи дошкільної та початкової освіти педагоги мають використовувати найбільш ефективні форми та методи музичного навчання й виховання. У вирішенні цього завдання найбільш важливими є музичні розваги.

Відомі спеціалісти в області дошкільного музичного виховання вважають, що розваги у дошкільному віці є найбільш яскравими подіями у повсякденному житті дітей, що несуть не лише радість та естетичні переживання, але й вирішують ряд виховних та освітніх завдань:

- розширення досвіду музичних уявлень, чуттєвої сфери, кругозору дітей;
- залучення дітей до колективних естетичних переживань та співпереживань;
- розвиток ініціативи, творчої фантазії, творчих здібностей дошкільнят;
- формування в них організаторських навичок, створення сприятливих умов для дружнього дитячого колективу;

- удосконалення музичного сприймання;
- сприяння прояву позитивних якостей особистості дитини;
- створення радісної атмосфери, яка б сприяла формуванню у дітей позитивних емоцій, без яких неможливі повноцінне формування та розвиток дитячої особистості.

Основна мета музичних розваг – збагатити дитину новими музичними враженнями, переживаннями, розважити її, поглибити інтерес до музики, навчити відчувати й розуміти прекрасне, закріпити вивчений матеріал й на основі отриманих навичок й умінь розвинути музично-творчі здібності.

Музичні розваги або розваги з використанням музики є важливим засобом поглиблення музичних уявлень дітей, удосконалення їхнього музичного сприймання. Вдумливе використання музичних розваг розширює сферу педагогічного впливу на всебічний розвиток дітей дошкільного віку, сприяє виявленню позитивних якостей дитячої особистості. Насиченість розваг емоційними та пізнавальними моментами підвищує зацікавленість і, відповідно, активність дітей до всього, що пропонується їм у ході розваг. Колективні співпереживання дітей формують у них зачатки соціальних відчуттів та відносин.

Музика в розвагах використовується по-різному: в одному випадку вона складає основний зміст (музичні ігри, концерти, дитячі музичні казки та дитячі опери, хореографічні мініатюри, хороводи), в іншому – застосовується частково (вистави, ігри-драматизації, музично-літературні композиції) як засіб підсилення емоційно-образного змісту. Тобто музика є або ведучим елементом, що визначає основу розваги, або засобом, що збагачує й доповнює зміст розваги.

Доцільне використання музики в розвагах допоможе не тільки точно відібрати музичні твори й тим самим створити необхідний настрій, атмосферу, а й більш цілеспрямовано здійснювати виховний педагогічний вплив на дітей. Впізнавання дітьми знайомих мелодій у несподіваних для них ситуаціях чи незвичній обстановці викликає емоційний підйом, сприяє розширенню музичних уявлень. Включення знайомих пісень, танців, ігор, вивчених раніше на заняттях несе їм задоволення й радість.

Як правило, в розвагах музика звучить або у виконанні дорослих (пісні, інструментальні п'єси), або у виконанні дітей (пісні, музичні ігри, елементарне музикування на дитячих музичних інструментах тощо). При цьому важливо враховувати принцип доступності: у першому випадку – для сприймання її дітьми, у другому – для виконання її дітьми. Музику на будь-яких технічних засобах доцільно включати з метою оформлення театральних дій, при створенні загального музичного чи ритмічного фону, притаманного деяким видам розваг. Сольне, хорове й оркестрове звучання музики у виконанні професійних музикантів, відомих хорових колективів сприяє розвитку естетичного сприймання музики.

Види музичних розваг для дітей дошкільного віку залежать від характеру участі в них дітей:

- пасивного, де діти виступають у ролі слухачів чи глядачів (звичайно готуються й проводяться дорослими), а мета має пізнавальний характер (знайомство з творчістю композитора, з жанровими особливостями музичного мистецтва, з різноманітними сферами оточуючого світу та життя).

- активного, де діти самі є учасниками та виконавцями (під керівництвом дорослих). Основна мета таких розваг – активізувати, об'єднати творчі прояви дітей, виявити їх ініціативу, викликати емоційний підйом та просто принести радість (репертуар повинен бути доступним віковим можливостям дітей, враховувати рівень їх знань, умінь та навичок).

- змішаного, де активними учасниками є і діти, й дорослі. Зміст цих розваг має бути розроблений так, щоб дії дітей та дорослих логічно поєднувалися.

Форми розваг можуть бути надзвичайно різноманітними та варіативними, оскільки залежать не тільки від поставлених цілей і завдань, але й від жанрових особливостей використовуваного репертуару, його тематичної спрямованості й змістовної насиченості: композиції, концерти, вистави, ігри, змагання, вікторини, карнавальні й театралізовані дійства тощо. Разом з тим існують деякі загальні моменти, притаманні цим розвагам. Розглянемо деякі з них.

Концерти звичайно включають різноманітні види (номери) музичної та творчої діяльності: сольне, ансамблеве, хорове виконання пісень, танців, художнє читання, гру на музичних інструментах, виконання невеличких сценок. Можна організувати концерт, використовуючи один з видів діяльності, наприклад, виступ хорів, оркестру дитячих інструментів тощо. Концерти можуть бути тематичними й театралізованими (тобто яскраво оформленими, костюмованими, з використанням показу слайд-шоу, фрагментів кіно- та мультфільмів, музики в записі). Участь в концертах доступна старшим дошкільникам. Вони виступають, показуючи свої вміння товаришам по групі, дітям інших груп. При цьому виявляються виконавські навички, ініціатива, творча фантазія.

Музично-літературні композиції створюються на основі монтажного поєднання різноманітних за жанром, стилем, ритмом та змістом художніх літературних творів, призначених для колективного виконання їх дітьми або дорослими (можливою є й сумісна їх участь). Музика в композиції, з одного боку, допомагає з'єднати різноманітні художні тексти в один цілий самостійний твір, з іншого боку, вона може виступати в ній як рівний компонент із задалегідь запланованим емоційним впливом. Композиція гарна своєю масовістю, яка дозволяє залучити практично всіх бажаючих. Та не слід робити її занадто затягнутою й великою, лаконічність завжди полегшує сприйняття й участь у ній дітей.

Ігри-забави й музичні ігри є цікавою формою розваги й можуть проводитися з дітьми усіх вікових категорій. Сюжетність та образність цих розваг органічно поєднуються з музикою.

Ігри-забави з відтінками гумору, цікавинки найчастіше проводяться з найменшими дітьми. Поєднуючи музику з ігровими, жартівливими діями, вихователь створює природне, емоційно радісне середовище для дітей. Ігри-забави допомагають зібрати, переключити увагу дітей, привнести певну розрядку, зняти втому й створити піднесений настрій. З цією ж метою вони проводяться з середніми та старшими дошкільнятами.

Музичні ігри мають більш розгорнутий зміст, ніж ігри-забави. В розвагах вони частіше за все театралізовані, доповнені новими ігровими чи сюрпризними моментами порівняно із заняттями, в процесі яких розучуються з дітьми. Саме елементи новизни підвищують цікавість до них у дітей, активізують дитяче виконання й створюють святковий, радісний настрій. Перед початком вихователь та музичний керівник мають створити радісну, емоційно позитивну атмосферу, налаштувати на можливі сюрпризи, елементи новизни, несподіванки.

Інсценування, ігри-драматизації, лялькові вистави – найбільш розповсюджені форми розваг у дитячих дошкільних закладах. Дітям подобається самим обігрувати пісні, розігрувати сюжети казок, знайомі літературні сюжети. Ляльковий театр перетворюється для них у справжнє свято. Вистави ляльок найчастіше готуються дорослими або школярами. Невеликі сценки з ляльками можуть показати для малюків діти підготовчої до школи групи. Учасниками ігор-драматизацій можуть бути діти молодших та старших груп. Віковий склад виконавців визначає ступінь складності репертуару.

Музика в іграх-драматизаціях, виставах вводиться з метою створення певного настрою або в якості музичного оформлення, а також звучить по ходу сюжету, коли персонажі співають чи танцюють. Музика, підібрана відповідно до змісту розваги, характерам персонажів, збагачує уявлення дитини, допомагає розвивати його естетичні почуття.

Танцювальні та оперні мініатюри також можуть бути використані у якості розваг. Це невеличкі сольні-хорові або вокально-хореографічні сценки, музичні казки тощо.

Різноманітні види музичних розваг потребують попереднього планування для кращої організації роботи з вихованцями при їх підготовці та проведенні (1-2 рази на два тижні у другій половині дня). Для показу лялькового театру, масової композиції, концертів самодіяльності об'єднуються 2-3 групи. Встановлюється певний день для кожної вікової категорії дітей, заздалегідь визначається місце проведення розваги та основний принцип її оформлення (якщо цього вимагає задум).

Отже, музичні розваги у дошкільному закладі є важливою формою організації дітей у години дозвілля, вони допомагають створити радісну атмосферу, сприяють формуванню у дітей позитивних емоцій, розширюють та поглиблюють сферу їх емоційної та музичної чутливості, залучають до колективного співпереживання, розвивають ініціативу та творчі здібності, готують до змістовного проведення та заповнення власної культурно-дозвіллевої сфери у більш старшому віці.

Два пласти дитячої культурно-дозвіллевої, зокрема музично-дозвіллевої діяльності, – мотивація власного самоудосконалення та створення середовища, у якому таке самоудосконалення є можливим, потребують особливих уваги як з боку близьких дорослих – батьків, так і з боку вихователів, а в майбутньому, вчителів. У цьому контексті музично-дозвіллева діяльність дітей постає соціально значущим чинником, що являє собою простір можливостей для вдосконалення сучасної людини.

Таким чином, дотримання принципу наступності між дошкільною та початковою ланками освіти дозволяє не лише формувати та всебічно й гармонійно розвивати особистість дитини за допомогою музичних розваг в умовах ДНЗ, а й слугує передумовою для організації музично-дозвіллевої діяльності з учнями початкової школи.

Використані джерела

1. Борщ Ольга Підготовка вчителів початкової школи до організації спільної роботи ДНЗ і школи.
2. Ветлугина Н.А. Методика музикального виховання в детском саду: "Дошк. воспитание" / Н.А. Ветлугина, И.Л. Держинская, Л.Н. Комиссарова и др.; Под ред. Н.А. Ветлугиной. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1989. – 270 с.: нот.
3. Гогоберідзе А.Г. Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку / А.Г. Гогоберідзе. – М.: Видавничий центр "Академія", 2005. – 320 с.
4. Дронова О., Чистова Т. Під звуки музики: методичні рекомендації / О. Дронова, Т. Чистова // Дошкільне виховання. – 1997. – №7. – С. 6-7.
5. Зими́на А. Н. Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста / А.Н. Зими́на. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 302 с.
6. Шевчук А. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей: методичні рекомендації / А. Шевчук // Дошкільне виховання. – 2000. – №2. – С. 6-8.

Vlasova O.

MUSICAL ENTERTAINMENT IN THE KINDERGARTEN AS A PREREQUISITE OF MUSICAL AND LEISURE ACTIVITIES WITH YOUNG LEARNERS

The article is about the importance of musical entertainments in preschool educational establishments as the pre-conditions of organization the musically leisure activity with the pupils of primary school on the condition of the observance by the following principle between the preschool and primary links of education.

Key words: preschool education, primary education, following principle, spirituality, musical entertainments, formings and development of personality.

Стаття надійшла до редакції 18.06.13